

Ks. dr Tomasz Kusz, SBP 257

WKŁAD BIBLISTÓW (ARCHI)DIECEZJI KATOWICKIEJ

Diecezja śląska (katowicka) została powołana do życia bullą papieża Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r. W ciągu 87 lat Kościół katowicki wydał czternastu biblistów. Do tego grona należą: bp dr Teofil Bromboszcz (1886-1937), ks. prof. dr hab. Józef Jelito (1887-1967), ks. dr Konrad Markłowski (1912-1990), ks. prof. dr hab. Stanisław Pisarek (1929-2009), ks. dr Oswald Bulka (1940-2007), ks. dr Antoni Dreja, ks. prof. dr hab. Józef Kozyra, ks. dr Andrzej Mozgol (1962-2000), ks. prof. dr hab. Artur Malina, ks. dr Maciej Basiuk, dr Beata Urbanek, ks. dr Tomasz Kusz, ks. dr Janusz Wilk i ks. dr Dawid Szpek.

Wspomniani naukowcy reprezentują wszystkie, wyodrębnione przez M. Wojciechowskiego, główne pokolenia biblistów polskich.¹ Bibliści z diecezji katowickiej są w tzw. pierwszym pokoleniu polskich, wśród profesorów okresu międzywojennego, rozpoczynających proces tworzenia wydziałów teologicznych, wdrażających w życie zalecenia encykliki Leona XIII *Providentissimus Deus* oraz kształcących pierwszych uczniów (bp Bromboszcz, ks. Jelito).

Są też w drugim pokoleniu, w gronie biblistów okresu powojennego, mających z czasem możliwość studiów zagranicą, a w kraju do dyspozycji rosnące zasoby biblioteki KUL i ATK, łączących często pracę na wydziałach z wykładami w seminariach oraz aktywnie uczestniczących w życiu Kościoła i duszpasterstwie (ks. Markłowski, ks. Pisarek, ks. Bulka, ks. Dreja, ks. Kozyra).

¹ Zob. M. Wojciechowski, *O biblistyce w Polsce*, Zeszyty Naukowe SPB 4/2007, s. 255-258.

Ich obecność jest także widoczna w trzecim pokoleniu polskich biblistów, tym z lat dziewięćdziesiątych XX w. i późniejszych. Należą do grupy naukowców zdobywających wykształcenie biblijne w kraju i zagranicą oraz wykorzystujących nowe możliwości pracy biblijnej wynikające z internetowego dostępu do źródeł i materiałów (ks. Mozgol, ks. Malina, ks. Basiuk, Urbanek, ks. Kusz, ks. Wilk, ks. Szpek).

1. Przygotowanie naukowe biblistów katowickich

Grono biblistów wywodzących się z archidiecezji katowickiej tworzy trzydziestu duchownych i jedna kobieta. Pod względem stopni naukowych wśród biblistów z Katowic znalazło się trzech profesorów nadzwyczajnych, jeden doktor habilitowany oraz dziesięciu doktorów.² Ich wiedza i tytuły naukowe zostały zdobyte zarówno na uczelniach polskich jak i zagranicznych. Śląscy bibliści kształcili się więc w następujących polskich ośrodkach naukowych – we Wrocławiu, Krakowie, Lublinie, Katowicach i Opolu oraz trzech ośrodkach zagranicznych – w Rzymie, Betlejem i Jerozolimie.

Pierwsi dwaj bibliści katowiccy – ks. Józef Jelito i ks. Teofil Bromboszcz, późniejszy pierwszy biskup pomocniczy diecezji śląskiej – byli absolwentami przedwojennego, niemieckiego wtedy Uniwersytetu Wrocławskiego. Uczelnia ta już od 1837 r. miała dwie Katedry Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu.³ Przygotowując rozprawy doktorskie, zetknęli się z wybitnymi biblistami tego środowiska, takimi jak: ks. prof. Brunon Meissner, asyriolog i znawca języka akkadyjskiego i pisma klinowego, oraz ks. prof. Józef Sickenberger, zwolennik teorii biblijnych rodzajów literackich M. J. Lagrange'a i propagator tego stanowiska na gruncie niemieckim oraz w latach 1903-1929 współredaktor periodyku „Biblische Zeitschrift”.⁴

² W artykule przedstawiono stan biblistyki (archi)diecezji katowickiej z lutego 2013 r.

³ Zob. hasło: *Jelito Józef*, w: J. Myszor (red.), *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej 1922-2008*, Katowice 2009, s. 134-135; hasło: *Bromboszcz Teofil*, w: *tamże*, s. 36.

⁴ Zob. *Teologia katolicka na Uniwersytecie Wrocławskim*, Wrocław 1998, s. 221.

Studia doktoranckie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie zakończył uzyskaniem stopnia doktora ks. Konrad Markłowski. Był on słuchaczem wykładów m.in. ks. prof. Józefa Archutowskiego, specjalisty z zakresu języka hebrajskiego, archeologii biblijnej oraz środowiska kulturowego Starego Testamentu, a także ks. prof. Józefa Kaczmarczyka, wykładowcy Nowego Testamentu, znawcy teologii Ewangelii.⁵

W Szkole Biblijnej, a następnie Instytucie Nauk Biblijnych KUL, studiowało ośmiu, a więc więcej niż połowa grona biblistów katowickich, uzyskując na tej uczelni licencjat oraz tytuł doktora teologii biblijnej lub stopień doktora habilitowanego. Ksiądz Stanisław Pisarek był pierwszym kapłanem diecezji katowickiej kształcącym się w lubelskiej Szkole Biblijnej. Na tejże uczelni obronił magisterium oraz zdobył licencjat z teologii biblijnej, gdy istniała przez pewien czas taka możliwość, bakalaureat – licencjat nauk biblijnych⁶ oraz tytuł doktora teologii biblijnej. Promotorem pracy doktorskiej ks. Pisarka był ks. prof. Feliks Gryglewicz, znawca Ewangelii według św. Jana.⁷ Kolejnym śląskim kapłanem, który odbył stacjonarne studia biblijne na KUL, był ks. Oswald Bulka. Po ich zakończeniu naukę kontynuował zagranicą. W Lublinie studiował także ks. Antoni Dreja, który był uczniem ks. prof. Stanisława Łacha, wybitnego specjalisty w dziedzinie Starego Testamentu. W 1977 r. ks. Józef Kozyra, kolejny śląski student Szkoły Biblijnej KUL, obronił doktorat na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem o. Hugolina Langkammera, eksperta z zakresu Nowego Testamentu m.in. teologii św. Pawła. Na lubelskiej uczelni ks. Kozyra uzyskał także tytuł doktora habilitowanego.

Studia biblijne na KUL ukończył także ks. Andrzej Mozgol. Swoją wiedzę i umiejętności biblisty ks. Mozgol zdobywał pod kierunkiem ks. prof. Antoniego Troniny, wybitnego znawcy języków orientalnych i Starego Testamentu, który też był promotorem jego rozprawy doktorskiej. W latach 2000-2006 w lubelskim Instytucie Nauk Biblijnych studiowało trzech biblistów katowickich: Beata Urbanek, ks. Maciej Basiuk i ks. Tomasz Kusz. Ich studia zostały zwieńczone obroną doktoratów. Bibliści ci byli uczniami takich osobowości naukowych

⁵ Por. hasło: *Markłowski Konrad*, w: J. Myszor (red.), *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej*, s. 240.

⁶ Zob. W. Chrostowski, *Ks. prof. dr hab. Stanisław Pisarek*, w: tenże (red.), *Miłość wytrwa do końca (1 Kor 13,7). Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Stanisława Pisarka w 50. rocznicę święceń kapłańskich i 75. rocznicę urodzin*, Warszawa 2004, s. 10.

⁷ Por. J. Kozyra, *Wspomnienie pośmiertne o ks. prof. dr hab. Stanisławie Pisarku*, WDK 2009/11, s. 657.

jak: ks. prof. Henryk Witczyk, znawca tradycji Janowej, wspomniany ks. prof. Tronina czy też ks. prof. Stefan Szymik, specjalista w dziedzinie hermeneutyki biblijnej.

Najmłodszy śląscy bibliści uzyskali tytuł doktora teologii w nowo powstałych ośrodkach akademickich: Katowicach i Opolu. Ksiądz Janusz Wilk, uczeń ks. Kozyry, jest pierwszym wypromowanym na Wydziale Teologicznym w Katowicach doktorem teologii biblijnej. Tytuł ten uzyskał w 2005 r. Natomiast ks. Dawid Szpek obronił pracę doktorską napisaną pod kierunkiem ks. dr. hab. J. Kozyry na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego.

Studia biblijne, lub ich część, na renomowanych uczelniach zagranicznych miały możliwość odbyć cztery osoby z grona katowickich znawców Pisma Świętego. Pierwszym zagranicznym wyjazdem naukowym, który doszedł do skutku, okazały się studia ks. Bulki na Uniwersytecie św. Tomasza *Angelicum* w Rzymie, zakończone uzyskaniem w 1974 r. stopnia doktora teologii biblijnej.⁸

Wcześniejsze trzy próby podjęcia przez kapłanów katowickich studiów biblijnych zagranicą były nieskuteczne. Pierwsza okazja nauki w zagranicznym uniwersytecie pojawiła się przed ks. Bromboszczem. Wyjazd do Rzymu, mimo iż wszystko było już przygotowane do rozpoczęcia studiów, został, niestety, uniemożliwiony przez wybuch I wojny światowej. Ksiądz Bromboszcz nie zrezygnował jednak ze swoich zainteresowań naukowych. Wobec zaistniałej sytuacji, by móc oddać się studiowaniu Pisma Świętego, zgłosił się na ochotnika na stanowisko kapelana do armii. Mógł tam kontynuować studia biblijne, uwieńczone doktoratem. Jego rozprawa doktorska powstała więc na froncie.⁹ Wojna pokrzyżowała także plany ks. Jelity, który z jej powodu musiał odwołać dwuletni wyjazd stypendialny do Palestyny. Stypendium to było wyrazem uznania Towarzystwa Naukowego im. Goerresa dla jego pracy naukowej. Dwadzieścia lat później pojawiła się dla niego kolejna szansa zagranicznych studiów. Tym razem na przeszkodzie stanęło zdrowie biblisty. Ksiądz Jelito miał wtedy za sobą dwie operacje i poważne problemy z układem krążenia.¹⁰ W 1963 r. władze komunistyczne udaremniły zagraniczne studia innego śląskiego biblisty, ks. Pisarka. Odmawiając wydania paszportu, skutecznie uniemożliwiono mu naukę w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. Ksiądz Pisarek odczuł to

⁸ Zob. hasło: *Bulka Oswald*, w: J. Myszor (red.), *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej*, s. 45.

⁹ Por. S. Pisarek, *Biskup Teofil Bromboszcz (1886-1937) jako biblista*, SSHT 27-28 /1994-1995.

¹⁰ Zob. J. Kozyra, *Ks. Józef Jelito jako biblista*, tamże, s. 207-208.

jako wielką krzywdę wyrządzoną mu przez UB w Katowicach. Pozostało mu kontynuować studia biblijne w Lublinie.¹¹

Ze stypendium naukowego i zajęć prowadzonych na *Biblicum* mógł jednak skorzystać uczeń ks. Pisarka – ks. Kozyra. W Rzymie ks. Kozyra uczestniczył w wykładach profesorów Roberta Northa, Klemensa Stocka, Prospera Grecha, Stanislausa Lyonnetta, Ignacego de la Potterrie, Carlo Martiniego i Alonso-Schökela. Ksiądz Kozyra odbył też studia podyplomowe w Studium Biblicum Franciscanum w Jerozolimie. Miał okazję brać udział w zajęciach prowadzonych przez biblistów i archeologów Szkoły Franciszkańskiej: Stanislao Loffreda, Elpidio Pax, Belarmino Bagattiego, Emanuele Testa i Frederico Mannsa. Studia w Ziemi Świętej zwieńczył uzyskaniem dyplomu nauk biblijno-orientalnych.¹² Zagraniczne studia biblijne były udziałem także ks. Artura Maliny. Biblista ten kształcił się najpierw w Instytucie Teologicznym św. Pawła w Betlejem-Cremisan, a następnie w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. Był uczniem takich profesorów jak: Jan Lambrecht, Craig Morrison, Stephen Pisano, James Swetnam, John Kilgallen i Albert Vanhoye. Ksiądz Malina zwieńczył naukę w *Biblicum* najpierw uzyskaniem licencjatu nauk biblijnych, a następnie tytułu doktora nauk biblijnych. Promotorem jego pracy doktorskiej, obronionej w 2001 r., był prof. Klemens Stock, znawca Ewangelii według św. Marka.

2. Zainteresowania i obszar badań katowickich biblistów

Środowiska akademickie oraz profesorowie, z którymi zetknęli się w czasie swego kształcenia bibliści z Katowic nie pozostały bez wpływu na ich zainteresowania i podjęte obszary badań.

Ksiądz Jelito pracował nad poznaniem *Sitz im Leben* Starego Testamentu. Zastąpił jako wybitny znawca języków semickich. Jako pierwszy Polak opanował język akadyjski. Znał też język hetycki i sumeryjski. Interesował się odkryciami archeologicznymi na starożytnym Bliskim Wschodzie oraz znaczeniem kultur

¹¹ Zob. J. Kiedos, *Ks. Stanisław Pisarek – życie i działalność (1929-2009)*, BŻST 11/2010, s. 116.

¹² Por. A. Malina, *Ks. prof. UŚ dr hab. Józef Marian Kozyra*, w: M. Basiuk, A. Malina (red.), *Będziecie Moimi świadkami. Księga pamiątkowa dla Księdza Józefa Kozyry Profesora Uniwersytetu Śląskiego w 65. rocznicę urodzin*, Warszawa 2012, s. 12.

wschodnich do właściwej interpretacji Pisma Świętego. W pracy doktorskiej ks. Jelito przedstawił zagadnienie kar w prawie wojennym i karnym u Babilończyków i Asyryjczyków.¹³ Studium to, ukazujące siedlisko życiowe Biblii w tak trudnej kwestii, jak stosowanie surowych kar w narodzie wybranym, pozwoliło lepiej zrozumieć mentalność tych ludzi, jak i same teksty biblijne. Rozprawa habilitacyjna stanowiła natomiast porównanie nowo odkrytych ugaryckich mitów o bogu smokobójcy z biblijnymi tekstami prorockimi.¹⁴ Analiza ukazywała, jak długą i ciężką walkę musieli prowadzić prorocy, obrońcy religii monoteistycznej wobec kananejskiego bałwochwalstwa. O niezwykłej pasji biblisty i orientalisty świadczy fakt, że ks. Jelito do ostatnich dni przed śmiercią znajdował wielkie upodobanie i przyjemność w odczytywaniu zapisów w piśmie klinowym.¹⁵

Obszarem badań naukowych ks. Markłowskiego była Księga Koheleta, której poświęcił swą rozprawę dokorską zatytułowaną *Księga Koheleta. Wstęp, tłumaczenie i komentarz*, oraz Księgi Prorockie. Dogłębne poznanie Księgi Koheleta pozwoliło mu na stwierdzenie, że jej piękno objawia się w całej pełni dopiero wtedy, gdy czyta się ją w oryginale. Według ks. Markłowskiego, lektura Księgi Koheleta w języku hebrajskim pozwala niewątpliwie zaliczyć ją do arcydzieł literatury światowej. Zewnętrznym wyrazem umiłowania Starego Testamentu przez ks. Markłowskiego były hebrajskie inskrypcje w jego mieszkaniu. Naczelne miejsce zajmowało wyznanie wiary z Księgi Jozuego: „Ja sam i mój dom chcemy służyć Jahwe”.¹⁶

Wśród tematów z zakresu Starego Testamentu poruszanych przez biblistów śląskich znalazł się także wątek Arki Przymierza, rozpatrywany w tradycjach mądrościowych i prorockich (ks. Mozgol)¹⁷ oraz kwestia psalmów lamentacyjnych Izraela (ks. Dreja).¹⁸ Ksiądz Basiuk zainteresował się natomiast Pięcioksięgiem, a w szczególności tradycją związaną z Abrahamem. Biblista ten próbuje łączyć

¹³ Zob. J. Jelito, *Die peinlichen Strafen im Kriegs- und Rechtswesen der Babylonier und Assyrer*, Breslau 1913.

¹⁴ Zob. tenże, *Starowschodni mit o bogu-smokobójcy a pisma Proroków*, CT 15 (1934) z. 1-2.

¹⁵ Por. J. Kozyra, *Ks. Józef Jelito jako biblista*, s. 208.

¹⁶ Por. A. Dreja, *Ks. Konrad Markłowski (1912-1990) jako biblista*, SSHT 27-28/1994-1995, s. 236.

¹⁷ Zob. A. Mozgol, *Teologia Arki Przymierza w psalmach i w tradycji prorockiej (Ps 132; Jr 3,14-18; 2 Mch 2,1-8)*, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 9, Katowice 2003.

¹⁸ Zob. A. Dreja, *Bóg w lamentacjach narodu*, w: A. Eckmann, S. Łach, A. Tronina (red.), *Obraz Boga w Psalterzu*, t. 3, RW KUL, Lublin 1982, s. 13-22.

badania biblijne z patrologią. W swej rozprawie doktorskiej ks. Basiuk, obok egzegezy tekstu o ofierze Izaaka, przedstawił tradycję jej interpretacji w pismach Ojców Zachodnich, m.in. Klemensa Rzymskiego, Tertuliana, Ambrożego, Hieronima i Augustyna.¹⁹

Wiele uwagi bibliści katowiccy poświęcili Ewangelii według św. Jana. Księga ta stała się przedmiotem trzech rozpraw doktorskich. Ksiądz Bromboszcz badał jedność czwartej Ewangelii,²⁰ ks. Pisarek wyjaśniał symbolikę winnego krzewu²¹ oraz perykopę o godach w Kanie Galilejskiej,²² a Urbanek, przedstawiając rolę głosu Jezusa w Janowej Ewangelii, zajęła się teologią tej księgi.²³ Przeanalizowana została także teologiczna problematyka cierpliwej wytrwałości w tekstach Nowego Testamentu (ks. Pisarek),²⁴ a także teologia Jezusowych uzdrowień z łąki (ks. Kusz) i „teologia kontaktu” apostoła Pawła z Filipianami (ks. Wilk).²⁵ Ksiądz Pisarek zajmował się również nowymi metodami badań tekstów biblijnych, ze szczególnym uwzględnieniem historii oddziaływania tekstu tzw. *Wirkungsgeschichte*.²⁶ Wśród zainteresowań śląskich biblistów jest

¹⁹ Zob. M. Basiuk, *Ofiara Izaaka (Rdz 22,1-14) w zachodniej tradycji patrystycznej*, Studia Antiquitatis Christianae, Series Nova 6, Katowice 2008.

²⁰ Zob. T. Bromboszcz, *Die Einheit des Johannesevangeliums*, Katowice 1927.

²¹ Zob. S. Pisarek, *Kontekst perykopy o winnym krzewie (J 15,1-11)*, RTK 15(1968) z. 1 s. 77-96; tenże, *Rodzaj literacki perykopy o winnym krzewie (J 15,1-11)*, SSHT 4/1971, s. 15-22; tenże, *Immanencja w perykopie J 15,1-17*, w: B. Polok, K. Ziaja (red.), *Sanctificetur Nomen Tuum (Mt 6,9). Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Januszowi Czernickiemu z okazji 65. rocznicy urodzin i 38 pracy naukowo-dydaktycznej*, Opolska Biblioteka Teologiczna 40, Opole 2000, s. 237-255; tenże, *Christ the Son and the Father-Farmer in the image of the vine (Jn 15,1-11.12-17)*, w: J. Mrázek, J. Roskovec (red.), *Testimony and interpretation. Early christology in its judeohellenistic milieu. Studies in honour of Petr Pokorný*, London- New York 2004 s. 240-246.

²² Zob. tenże, *Chrytologiczna interpretacja perykopy o Kanie Galilejskiej (J 2,1-11)*, w: W. Myszor, A. Malina (red.), *Vobis Episcopus Vobiscum Christianus. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Arcybiskupowi Damianowi Zimoniowi w dwudziestolecie posługi biskupiej w archidiecezji katowickiej oraz w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Katowice 2004, s. 207-217.

²³ Zob. B. Urbanek, *Rola głosu Jezusa w dziele Objawienia. Studium z teologii Ewangelii według św. Jana*, Katowice 2009.

²⁴ Zob. S. Pisarek, *Cierpliwa wytrwałość – „Hypomone”, „Hypomenein” w Nowym Testamencie*, Katowice 1992.

²⁵ Zob. J. Wilk, „Teologia kontaktu” na podstawie Listu św. Pawła do Filipian i Dziejów Apostolskich 16, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 31, Katowice 2006.

²⁶ S. Pisarek, *Historia oddziaływania tekstu (Wirkungsgeschichte) jako nowa metoda w badaniu Nowego Testamentu*, RBL 2/1986, s. 96-107

także archeologia biblijna. Pracę doktorską z tej dziedziny napisał ks. Szpek. W swej monografii zestawił dane ewangeliczne dotyczące działalności Jezusa w okolicach Jeziora Galilejskiego z wynikami prac archeologów.

W kręgu problematyki zgłębianej przez ks. Kozyrę znalazła się idea nowości w Nowym Testamencie,²⁷ a także protologia chrystologiczna, której poświęcił swą rozprawę habilitacyjną.²⁸ Książk Kozyra jest autorem obszernego opracowania ukazującego, opierając się na rdzeniu APXH, pierwszeństwo Chrystusa w dziele zbawczym i Jego preminencję. W swej pracy przeanalizował, pochodzące z pierwotnej tradycji apostołskiej, takie tytuły chrystologiczne jak: „Arcykapłan”, „Przewodnik” oraz „Pierwszy i Ostatni”. Ważnym obszarem badań ks. Kozyry, obok tematyki chrystologicznej, jest także List św. Jakuba.

Zainteresowania naukowe ks. Maliny dotyczą hermeneutyki biblijnej, patrologii i chrystologii biblijnej. Do książk, którymi w sposób szczególnie zajmuje się ten śląski biblista należą Ewangelie synoptyczne, Dzieje Apostolskie i List do Hebrajczyków. Książk Malina bada także syryjską tradycję Ewangelii (*Diatessaron, Vetus Syra*). W pracy nad tekstem biblijnym odwołuje się do metod synchronicznych, m.in. analizy narracyjnej. Wśród opracowanych przez niego problemów znajduje się kwestia uczonych w Piśmie i ich rola w Ewangelii według św. Marka²⁹ oraz wpływ narracji na teologię chrztu Jezusa nad Jordanem.³⁰

²⁷ Zob. J. Kozyra, *Cechy nowości (kainotes) w Nowym Testamencie*, w: W. Chrostowski (red.), *Miłość wytrwa do końca. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Stanisława Pisarka w 50. rocznicę święceń kapłańskich i 75. rocznicę urodzin*, Warszawa 2004 s. 210-229; tenże, *Nowa nauka Jezusa – „kaine Didache” w Ewangeliiach synoptycznych*, SSHT 1/2005, s. 38-52; tenże, *Jak wyrażano nowość w Nowym Testamencie*, TST 23/2004, s. 161-174; tenże, *Nowe stworzenie – kaine ktisis*, SSHT 11/1978, s. 13-40.

²⁸ Zob. J. Kozyra, *Jezus Chrystus jako APXH, Protologia chrystologiczna pierwotnej tradycji apostołskiej Nowego Testamentu w interpretacji rdzenia APXH*, Rozprawy Instytutu Teologiczno-Pastoralnego w Katowicach 4, Katowice 2001.

²⁹ Zob. A. Malina, „*Non come gli scribi*” (*Mc 1,22*). *Studio del loro ruolo nel vangelo di Marco*, Rzym 2001; tenże, *Gli scribi nel Vangelo di Marco. Studio del loro ruolo nella sua narrazione e teologia*, Katowice 2002.

³⁰ Zob. tenże, *Chrzest Jezusa w czterech Ewangeliiach. Studium narracji i teologii*, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 34, Katowice 2007.

3. Działalność naukowa biblistów katowickich

Wyniki pracy naukowej śląskich biblistów zostały upowszechnione w ponad 600 publikacjach, obejmujących książki, artykuły, teksty popularnonaukowe oraz hasła słownikowe i encyklopedyczne, a także w licznych wystąpieniach podczas biblijnych sympozjów i konferencjach naukowych w kraju i za granicą.

Do najważniejszych publikacji biblistów z Katowic należą przekłady ksiąg biblijnych, komentarze do tych tekstów oraz druki zwarte, będące owocem starań o stopnie naukowe.

Ksiądz Markłowski dał się poznać jako dobry tłumacz i komentator. Z wdzięczamy mu tłumaczenie Księgi Koheleta, które zostało zamieszczone w Biblii Tysiąclecia. On też opracował komentarz do tej księgi, przewidziany w KUL-owskiej serii komentarzy do Starego Testamentu. Niestety, komentarz ten, z przyczyn niezależnych od autora, nie został wydany drukiem. Ten sam biblista przełożył także dla Biblii Poznańskiej Księgi Proroków Mniejszych oraz Psalm (1-100). Księgi, którymi zajął się ks. Markłowski, są szczególnie trudne do przekładu ze względu na treść, formę poetycką i stan tekstu, który w wielu miejscach jest skażony i niepewny. Wartość zaproponowanego przez śląskiego biblistę polskiego tekstu wynika z jego wierności oryginałowi, płynności i klarowności. W niektórych miejscach tłumacz dodał w nawiasie słowa pomocnicze ułatwiające uchwycenie właściwego sensu.³¹ Swoje tłumaczenie ks. Markłowski poprzedził krótkimi wprowadzeniami do poszczególnych ksiąg. Ksiądz Dreja ocenia je jako „majstersztyki zwięzłości solidnej informacji i poprawności stylistycznej”.³² Warto też podkreślić, że ks. Markłowski nie korzystał nigdy z żadnego urlopu naukowego. Wszystkich przekładów wraz z opracowaniami dokonał pracując jako wikariusz, a następnie proboszcz w pełni zaangażowany duszpastersko.

Inny biblista katowicki, ks. Kozyra, jest natomiast autorem tłumaczenia Listu św. Jakuba znajdującego się w najnowszym przekładzie Pisma Świętego zwanym Biblią Paulińską. Tłumaczenie ks. Kozyry cechuje wierność tekstowi greckiemu oraz poprawna i komunikatywna polszczyzna.³³ Biblista ten sporządził obszernie wyjaśnienie Jakubowego pisma, które zostało wydane jako

³¹ Zob. A. Dreja, *Ks. Konrad Markłowski (1912-1990) jako biblista*, s. 237.

³² *Tamże*.

³³ Zob. J. Kozyra, *Najnowszy przekład Listu św. Jakuba w Biblii Paulistów w świetle innych tłumaczeń biblijnych*, SSHT 41 (2008) z. 2, s. 197-213.

Komentarz do Listu św. Jakuba w serii „Nowych Komentarzy Biblijnych Nowego Testamentu”.³⁴ Interesujące jest zaproponowane przez ks. Kozyrę, nowatorskie rozwiązanie problemu egzegetycznego Jk 5,11: *To telos kyriou eidete*.³⁵

Przekład Księgi Koheleta, Ksiąg Proroków Mniejszych oraz Psalmów (1-100), a także Listu św. Jakuba dają śląskim biblistom – ks. Marklowskiemu i ks. Kozyrze – trwałe miejsce wśród zasłużonych dla biblistyki polskiej.

Dziełem życia naukowego ks. Jelity jest praca zatytułowana: *Historia czasów Starego Testamentu*.³⁶ Wydana została jako III tom uzupełniający serii „Komentarz Pisma Świętego Starego Testamentu” opracowanego przez KUL pod redakcją ks. Stanisława Łacha. Publikacja ta przedstawia prehistorię biblijną oraz całe dzieje Izraela, od patriarchów, przez Mojżesza, do okresu grecko-rzymskiego. Szczególną wartość, ze względu na swą nowatorskość, ma pierwsza część tej pracy, ukazująca, opierając się na źródłach babilońskich i ugaryckich, *Sitz im Leben* Starego Testamentu – Babilonię, jej kulturę, język i wierzenia.³⁷

Każda obroniona praca doktorska i habilitacyjna katowickich biblistów może stanowić wizytówkę śląskiej biblistyki. Na szczególną uwagę zasługują dwie pionierskie rozprawy naukowe – ks. Jelity i ks. Maliny.

W 1913 r. powstał, wspomniany już, doktorat ks. Jelity dotyczący systemu kar w prawie wojennym i karnym Asyryjczyków i Babilończyków. Rozprawa, ta świadczy o niezwykłym wyczuciu ks. Jelity, wskazującym, że poznanie środowiska biblijnego pozwoli lepiej zrozumieć Biblię. W tej intuicji przedwojenny śląski biblista był na wskroś nowoczesnym badaczem Pisma Świętego, gdyż obecnie odwołanie się do środowiska życiowego, tzw. *Sitz im Leben*, w pracach nad Biblią jest powszechne.

Drugą cenną publikacją biblistyki śląskiej jest rozprawa habilitacyjna ks. Maliny: *Chrzest Jezusa w czterech Ewangeliach* z 2007 r. Ksiądz Malina przedstawił opracowanie perykop o chrzcie Jezusa z wykorzystaniem nowych metod interpretacji tekstu biblijnego – metod narracyjnych i podejścia kontekstualnego. Ukazał teologię tych fragmentów nie jako wyizolowanych

³⁴ Zob. tenże, *List św. Jakuba. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, NKBNT XVI, Częstochowa 2011.

³⁵ Por. *tamże*, s. 268-273; tenże, *Problem egzegetyczny Jk 5,11: To telos kyriou eidete*, SSHT 2/2010, s. 458-462.

³⁶ Zob. J. Jelito, *Historia czasów Starego Testamentu*, Pismo Święte Starego Testamentu, t. III uzupełniający, Poznań 1961.

³⁷ Zob. M. Peter, *Recenzja książki: J. Jelito, Historia czasów Starego Testamentu (Pismo Święte Starego Testamentu, KUL, tom. III uzupełniający)*, Poznań 1961, stron 395 i 15 mapek, RBL 2/1962, s. 318.

jednostek, ale jako perykop stanowiących organiczną część całych Ewangelii oraz przedstawił obecną w każdej z perykop strategię narracyjną. W ten sposób rozumienie tych fragmentów zostało wzbogacone o nowe treści. Jak stwierdził ks. Witczyk, „taka metodologia badań, jak i większość najważniejszych wniosków zawartych w pracy ks. dr. Maliny są jego własnym i oryginalnym wkładem w biblistykę światową”.³⁸ Rozprawa ta wpisuje się także w aktualną debatę na temat historyczno-teologicznej tożsamości Chrystusa – rozmywanej w badaniach prowadzonych w ramach tzw. *Third quest*.

Ważnym osiągnięciem ks. Maliny jest, przedstawiona w habilitacji, propozycja autorskiej interpretacji znaczenia symboliki gołębic. Od starożytności podano prawie 20 znaczeń rozpowszechnionego przez sztukę chrześcijańską tego symbolu Ducha Świętego. Według tego śląskiego biblisty, gołębicą wskazuje, że obdarowanie Duchem Świętym dotyczy jednej osoby. W przypadku gdy dar ten otrzymuje wielu ludzi, teksty biblijne mówią o zstępowaniu Ducha Świętego jak deszcz, ogień czy wylanie oliwy. Mimo że nad Jordanem zgromadzony jest cały lud, Duch Święty zstępuje pod postacią gołębic tylko na Jezusa. Do Niego też wyłącznie, a nie całego ludu, choć takie określenie jest możliwe, skierowane są słowa Ojca, objawiające Jego tożsamość, „Tyś jest mój Syn umiłowany”.³⁹

Bibliści śląscy publikowali i publikują w uznanych periodykach biblijnych polskich i zagranicznych, ich artykuły można przede wszystkim znaleźć w wydawanych w Katowicach „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych”, a także czasopismach innych ośrodków takich jak: „Przegląd Teologiczny” (Lwów), „Collectanea Theologica” (Warszawa), „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (Lublin), „Ruch Biblijny i Liturgiczny” (Kraków), „Scriptura Sacra” (Opole), „Verbum Vitae” (Kielce), „Biblica et Patristica Thoruniensia” (Toruń), licznych księgach pamiątkowych dedykowanych polskim i zagranicznym biblistom oraz materiałach z sympozjów biblijnych, a także w śląskich periodykach nie związanych bezpośrednio z Biblią – „Scripta Classica” (Katowice) i „Civitas mentis” (Katowice). Wśród czasopism zagranicznych publikujących teksty katowickich biblistów należy wymienić „Archiv Orientalni” (Praga) czy też „Antonianum” (Rzym).

³⁸ H. Witczyk, *Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. A. Maliny: Chrzest Jezusa w czterech Ewangeliach. Studium narracji i teologii, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 34, Katowice 2007, ss. 412, Roczniki Teologiczne KUL 1/2008, s. 159.*

³⁹ Por. A. Malina, *Chrzest Jezusa w czterech Ewangeliach*, s. 119-125.

Obok publikacji drugim ważnym sposobem dzielenia się wynikami prowadzonych badań są sympozja i konferencje naukowe. Katowiccy bibliści często brali i biorą udział w naukowych spotkaniach poświęconych lekturze i interpretacji Pisma Świętego w kraju i zagranicą, sami też byli organizatorami kilku sympozjów biblijnych.

W 1928 r. bibliście ze Śląska przypadł zaszczyt wystąpienia na pierwszym Zjeździe Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Lwowie. Ksiądz Jelito wygłosił wtedy w ramach Sekcji Biblijnej wykład zatytułowany *Kwestia Hetytów w Biblii*.⁴⁰ Referaty katowickich biblistów były przedstawiane na sympozjach biblistów polskich, konferencjach naukowych organizowanych przez ośrodki akademickie INB KUL, wydziały teologiczne UŚ (Katowice), UMK (Toruń), UAM (Poznań), UKSW (Warszawa) i UPJPII (Kraków), Instytut Historyczny UW (Warszawa), Wydział Filologiczny UŚ (Katowice), a także Towarzystwo Mariologiczne.

Od kilku lat ks. Malina stale promuje polską biblistykę na zagranicznych sympozjach. Ten śląski naukowiec zaprezentował już sześć referatów na międzynarodowych spotkaniach naukowych w Rzymie. W 2007 r. miał wystąpienie na przygotowanej we współpracy z Facultad de Teología „San Damaso” Madrid, konferencji *Incontro sui Vangeli*. W latach 2008-2011 był czterokrotnie prelegentem na konferencjach organizowanych przez Gruppo Internazionale di Studio Esetgico sui Vangeli. Aktywne uczestnictwo ks. Maliny we wspomnianych spotkaniach naukowych nie ograniczało się do wygłoszenia referatu, lecz obejmowało także funkcje koordynatora współorganizującego konferencję. Biblista był też prelegentem na międzynarodowym sympozjum z okazji 100-lecia Papieskiego Instytutu Biblijnego w 2010 r.

Środowisko śląskich biblistów było także gospodarzem naukowych biblijnych spotkań. Dotychczas w Katowicach zorganizowano dwa zjazdy biblistów polskich (1986 i 2011), międzyuczelniane sympozjum biblijne (2002) i dwie międzynarodowe biblijne konferencje naukowe na Wydziale Teologicznym UŚ (2004 i 2005) oraz ogólnopolskie sympozjum nowotestamentalistów (2008).

Na zjeździe biblistów polskich w Katowicach w 1986 r. wśród 78 uczestników po raz pierwszy znalazło się dwóch świeckich biblistów i jedna siostra zakonna. Na to sympozjum przybył także z odczytem na temat apostołatu biblijnego gość z zagranicy – przewodniczący Austriackiego Katolickiego

⁴⁰ J. Kozyra, *Ks. Jelito jako biblista*, s. 209.

Towarzystwa Biblijnego, o. dr Norbert Hoeslinger.⁴¹ Tradycja nawiązywania i podtrzymywania przez katowickich biblistów kontaktów z zagranicznymi ośrodkami naukowymi rozwinęła się w organizacji kolejnych międzynarodowych spotkań biblijnych. W 2004 r. śląscy bibliści, przy współudziale filologów UŚ, przygotowali międzynarodową konferencję naukową *Etos i egzegeza*. Ze swoimi odczytami wystąpili wtedy naukowcy z Polski, Austrii, Słowenii, Czech, Włoch i Hiszpanii.⁴² Katowicka konferencja stała się okazją do uczczenia jubileuszu 70. rocznicy urodzin, gościa sympozjum, o. prof. Klemensa Stocka, byłego rektora Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, obecnego wykładowcy tegoż instytutu, a także sekretarza generalnego Papieskiej Komisji Biblijnej. Z tej okazji, z inicjatywy ks. Maliny, została przygotowana i wręczona o. Stockowi, pamiątkowa księga zawierająca teksty jego byłych studentów.⁴³ W 2005 r. z okazji 40-lecia konstytucji II Soboru Watykańskiego *Dei Verbum* i Biblii Tysiąclecia zorganizowano na Wydziale Teologicznym UŚ kolejne międzynarodowe sympozjum, zatytułowane *Logos i słowo. Przekłady Biblii*. Obok rodzimych biblistów, swoje referaty przedstawili wykładowcy rzymskiego *Biblicum* – prof. Stephen Pisano oraz prof. Craig Morrison. Na tej konferencji, po raz pierwszy w Polsce, zaprezentowano najnowsze, piąte krytyczne wydanie Biblii Hebrajskiej (BHS), które będzie podstawą do wszystkich tłumaczeń Biblii na języki nowożytnie. Prezentacji dokonał redaktor tejże Biblii – prof. Pisano.⁴⁴

⁴¹ Zob. S. Pisarek, *Spotkania biblistów w Katowicach...i w Wiedniu*, GN LXIII, 47/1986, s.7.

⁴² Wystąpienia prelegentów podczas katowickiej konferencji naukowej *Etos i egzegeza* zostały opublikowane w języku polskim w: A. Kucz, A. Malina (red.), *Interpretacja (w) dialogu. Tożsamość egzegezy biblijnej*, Studia Biblica 10, Kielce 2005; a także w języku wygłoszenia wraz z innymi tekstami w: ciz (red.), *Ethos and Exegesis*, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 41, Katowice 2007; zob. także M. Rosik, *Etos i egzegeza – Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Wydział Filologiczny i Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego (Katowice 19-20.XI.2004 r.)*, SSHT 1/2005, s. 290-291.

⁴³ Zob. A. Malina (red.), *On His Way. Studies in Honour of Professor Klemens Stock, S.J. on the Occasion of his 70-th Birthday*, Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 21, Katowice 2004. Wśród 21 tekstów dedykowanych o. Stockowi znajduje się także artykuł ks. Maliny: *Il riconoscimento dei discepoli (Mc 2,13-16)*, s.161-169.

⁴⁴ Zob. S. Jędrzejewski, *Sprawozdanie z konferencji naukowej „Logos i Słowo: przekłady Biblii” w UŚ Katowice 18-19.11.2005*, RBL 2/2006, s. 139-144.

4. Przynależność do stowarzyszeń i komisji naukowych

Od początku katowiccy bibliści włączali się czynnie, i nadal to czynią, w działania na rzecz integracji środowiska biblistów polskich i zagranicznych.

Ksiądz Kozyra brał udział 6 grudnia 2003 r. w posiedzeniu powołującym do istnienia Stowarzyszenie Biblistów Polskich (SBP). Należą do niego wszyscy bibliści ze Śląska. Uczeni z Katowic mają swojego przedstawiciela w ośmiuosobowym Zarządzie tegoż stowarzyszenia. W latach 2003-2008 śląskie środowisko biblijne reprezentował ks. Kozyra, a od 2008 r. czyni to ks. Malina.

W 1989 r. ks. Pisarek, wraz z ponad dwudziestoma księżmi profesorami z niemal wszystkich diecezji Kościoła katolickiego w Polsce, brał udział w bezprecedensowym chrześcijańsko-żydowskim seminarium naukowym w Spertus College of Judaica w Chicago.⁴⁵ Będąc znawcą problematyki dialogu międzyreligijnego, został włączony do Komisji, a od 1996 r. do Komitetu Episkopatu Polski do Dialogu z Judaizmem. Podczas działalności tego gremium, do 2001 r., śląski biblista dał się poznać, jak podkreśla ks. Chrostowski, jako kompetentny i opanowany rzecznik zbliżenia z Żydami i judaizmem, wyczulony i wrażliwy na katolicką i polską tożsamość.⁴⁶

Bibliści ze Śląska kilkakrotnie uczestniczyli w Międzynarodowym Colloquium Biblicum w Wiedniu (ks. Pisarek, ks. Dreja, ks. Kozyra) i Louvain (ks. Pisarek), a także w XIII Kongresie Międzynarodowej Organizacji Studiów nad Starym Testamentem w Louvain (ks. Dreja), w Dniach Biblijnych w Leuven (ks. Pisarek), w kongresach Studiorum Novi Testamenti Societas w Bethel, Kopenhadze, Strasburgu, Tel Awiwie, Pradze, Birmingham i Wittenberdze (ks. Pisarek) oraz w ekumenicznych zjazdach biblistów Nowego Testamentu w Mănăstirea Neamț i Rila (ks. Pisarek).

Od 2008 r. ks. Malina przynależy do Gruppo Internazionale di Studio Esetico sui Vangeli (Międzynarodowej Grupy Egzegetycznego Studium Ewangelii), której jest współzałożycielem. W zespole tym pracują bibliści pochodzący z Hiszpanii, Ameryki Łacińskiej, Polski, Słowenii, Czech, Libanu i Włoch. Podczas corocznych spotkań organizowanych w Rzymie, naukowcy,

⁴⁵ Zob. W. Chrostowski, *Ks. prof. dr hab. Stanisław Pisarek*, w: tenże (red.), *Miłość wytrwa do końca. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Stanisława Pisarka w 50. rocznicę święceń kapłańskich i 75. rocznicę urodzin*, Warszawa 2004, s. 12.

⁴⁶ Zob. *tamże*.

reprezentujący podobną szkołę egzegetyczną, rozmawiają na temat możliwych interpretacji wybranych fragmentów Pisma Świętego. Tym, co ich łączy, jest podejście synchroniczne do przedmiotu badań. Starają się nie harmonizować tekstów biblijnych.⁴⁷

Ponadto bibliści śląscy byli, bądź są, członkami także takich stowarzyszeń naukowych jak: Komisja Orientalistyczna Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (ks. Jelito), Polskie Towarzystwo Teologiczne (ks. Jelito), Towarzystwo Naukowe im. Goerresa (ks. Jelito), Polskie Towarzystwo Teologiczne (ks. Pisarek), Studiorum Novi Testamenti Societas (ks. Pisarek), Krakowski Zespół Biblistów PAT (ks. Kozyra), Associazione degli ex-allievi del Pontificio Istituto Biblico (ks. Malina), Catholic Biblical Association of America (ks. Malina), Society of Biblical Literature (ks. Malina) i Komitet Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk (ks. Malina).

5. Działalność dydaktyczna biblistów śląskich

Cechą charakterystyczną śląskich biblistów może być ich szerokie zaangażowanie w pracę dydaktyczną na poziomie akademickim oraz aktywne uczestnictwo w życiu Kościoła i duszpasterstwie.

Katowiccy naukowcy prowadzili i prowadzą wykłady z Pisma Świętego i lektoraty języków biblijnych m.in. na Wydziale Teologicznym UJ (ks. Jelito), w WSD we Wrocławiu i w Nysie (ks. Jelito), w WSSD w Krakowie i Katowicach (ks. Pisarek, ks. Dreja, ks. Kozyra), Instytucie Liturgicznym przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie (ks. Pisarek), na Papieskim Fakultecie Teologicznym we Wrocławiu (ks. Pisarek), w Diecezjalnym Studium Katechetycznym w Cieszynie, Rybniku, Tarnowskich Górach, Skoczowie i Katowicach (ks. Kozyra, ks. Dreja), Instytucie Teologiczno-Pastoralnym w Katowicach (ks. Bulka), WSD Księży Salwatorianów w Bagnie (ks. Pisarek, ks. Kusz), Instytucie Teologicznym im. św. Jana Kantego w Bielsku Białej (ks. Pisarek, ks. Kozyra), Studium Eksternistycznym Wydziału Teologii KUL w Katowicach (ks. Bulka, ks. Dreja, ks. Kozyra, ks. Mozgol), Studium Eksternistycznym Wydziału Katolickiej Nauki Społecznej KUL w Katowicach (ks. Kozyra), Instytucie Wiedzy Religijnej przy KIK w Bielsku Białej, w Punkcie

⁴⁷ Zob. M. Kłoskowicz, *Niezwykłe bliska lektura*, Gazeta Uniwersytecka UŚ, nr 10, sierpień-wrzesień 2012, s. 20-21.

Konsultacyjnym Instytutu Wyższej Kultury Religijnej KUL w Katowicach (ks. Bulka, ks. Kozyra, ks. Dreja), WSD OO. Franciszkanów w Panewnikach (ks. Basiuk), Kolegium Filozoficzno-Teologicznym Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (Urbanek), na Katolickim Uniwersytecie w Ruzomberoku (Urbanek) oraz na Wydziale Teologicznym UŚ w Katowicach (ks. Dreja, ks. Kozyra, ks. Malina, Urbanek, ks. Basiuk, ks. Kusz, ks. Wilk).

Praktyczne i kościelne zakorzenienie biblistów z Katowic obrazuje fakt, że w gronie tych naukowców jest m.in. pierwszy biskup pomocniczy diecezji śląskiej, a wcześniej kapelan na froncie (ks. Bromboszcz), dyrektor gimnazjum i katecheta (ks. Jelito), proboszcz (ks. Markłowski), kapelan włoskich pracowników firmy FIAT (ks. Bulka), wicerektor WSSD (ks. Pisarek), prefekt WSSD (ks. Wilk), kapelan KIK (ks. Kozyra) i przewodnicy pielgrzymek biblijnych (ks. Kozyra, ks. Basiuk, ks. Kusz).

A. Apostolat biblijny

Obok działalności naukowej bibliści śląscy podejmowali i podejmują wiele działań w ramach apostolatu biblijnego, realizując własne projekty, albo też włączając się w inicjatywy ogólne.

Jedną z charakterystycznych form apostolatu biblijnego dla Kościoła katowickiego jest, działający do dziś, założony i wspierany przez ks. Pisarka, Klub Inicjatyw Biblijnych (KIB) w WSSD. Obecnie tradycję tę kontynuuje ks. Wilk. Klerycy przynależący do tego klubu organizują przy udziale wszystkich biblistów katowickich, Klerycki Tydzień Biblijny. Działania KIB, prelekcje, wystawy biblijne, mają za zadanie popularyzację osiągnięć biblijnych wśród kleryków, a także przybliżenie im miejsc związanych z życiem Jezusa i działalnością apostołów.

Katowiccy bibliści włączyli się też w ogólnopolską inicjatywę biblijną zajmująca się promowaniem Pisma Świętego w parafiach i małych grupach – Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II. Jego moderatorem w archidiecezji katowickiej jest ks. Basiuk. Dzieło Biblijne objęło patronat nad nabożeństwami biblijnymi *lectio divina* pod przewodnictwem abp. Damiana Zimonia, przygotowanymi przez śląskich biblistów. Książd Basiuk koordynuje także obchody Tygodnia Biblijnego w archidiecezji.

W ramach apostolatu biblijnego katowiccy bibliści owocnie współpracują z mediami. Prowadzą audycje i występują w programach Radia Maryja, Telewizji Trwam (ks. Malina, ks. Basiuk, ks. Kusz), Radia eM (ks. Kozyra, ks. Basiuk,

ks. Kusz, Urbanek), Radia Katowice, Radia Piekary, Telewizji Regionalnej Katowice (ks. Kozyra), a także zamieszczają komentarze i popularnonaukowe opracowania biblijne w wydawanym na Śląsku katolickim ogólnopolskim tygodniku „Gość Niedzielny” (ks. Pisarek, ks. Kozyra, ks. Malina).⁴⁸ Ponadto ks. Kozyra był konsultantem i współautorem scenariuszy przy powstawaniu filmów oświatowych o tematyce popularno-biblijnej: *Po śladach Chrystusa* (1991), *Tu był Chrystus* (1992), *Pierwszy chrześcijanin – św. Paweł* (1993) i *Ewangelia Jana w obrazach* (1994).⁴⁹ Wspierają też popularyzujący Biblię, multimedialny projekt archidiecezji katowickiej – *Biblicum Śląskie* (ks. Kozyra, ks. Kusz). Obejmuje on cotygodniowe wykłady na falach Radia eM i w Internecie, comiesięczną wkładkę w katolickim ogólnopolskim tygodniku „Gość Niedzielny” z materiałami duszpasterskimi dla parafialnych grup biblijnych, oraz wydawanie kwartalnika „Biblicum Śląskie”.

Szczególną formą apostołatu biblijnego są pielgrzymki biblijne. Można je nazwać rekolekcjami w drodze, a także biblijnymi zajęciami w terenie, gdyż nierzadko informacje podawane pielgrzymom wykraczają poza duchowy komentarz do tekstów biblijnych. Obejmują, podane w przystępny sposób, treści dotyczące archeologii i geografii biblijnej, wstępu do Pisma Świętego czy teologii biblijnej. Jednym z prekursorów polskiego ruchu pielgrzymkowego do Ziemi Świętej i śladami św. Pawła jest ks. Kozyra, który rozpoczął towarzyszenie pielgrzymom jako przewodnik w 1979 r. Najpierw oprowadzał zatrzymujących się w Izraelu w drodze na urlop pojedynczych polskich kapłanów pracujących na misjach, a później większe grupy pielgrzymkowe kapłanów i świeckich. Ze względu na sytuację polityczną uniemożliwiającą przekraczanie granic izraelsko-jordańskiej i izraelsko-egipskiej, pierwsze pielgrzymki, w których uczestniczył, obejmowały jedynie miejsca biblijne w Izraelu. Zwykle były to wyjazdy dwutygodniowe, które pozwalały odwiedzić wiele miejsc biblijnych, a także te miejsca, które dziś ze względów bezpieczeństwa pomija się w programach pielgrzymek jak np. Samarię czy Hebron. Korzystano nie tylko z wynajętych autokarów, ale także komunikacji lokalnej, a nawet niektóre trasy przemierzano pieszo, jak np. odcinek Betania – Betfage – Jerozolima czy też Jerozolima – Pole Pasterzy – Betlejem. Z czasem do programu dołączono Egipt z Synajem oraz Jordanię z górą Nebo

⁴⁸ Zob. S. Pisarek, *Moja współpraca z „Gościem Niedzielnym” 1961-2004*, ZNSB 4/2007, s. 289-299.

⁴⁹ Por. A. Malina, *Ks. prof. UŚ dr hab. Józef Marian Kozyra*, s. 17.

i Kursi. Zaczęto też nawiedzać miejsca związane z życiem i działalnością św. Pawła – Azję Mniejszą, Grecję, Malte i Włochy. Obecnie, wraz z ks. Kozyrą, w prowadzenie pielgrzymek biblijnych angażuje się również ks. Basiuk, ks. Kusz oraz pracujący na Wydziale Teologicznym UŚ wykładowcy: ks. dr hab. Leszek Szewczyk (homileta), ks. dr Roman Buchta (katechetyk) i ks. dr Grzegorz Wita (misjolog).

6. Perspektywy biblistyki śląskiej

Powstanie w 2001 r. Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego otwarło kolejny etap dziejów biblistyki w Katowicach. W Zakładzie Teologii Starego i Nowego Testamentu tegoż wydziału aktualnie pracuje sześciu, a więc prawie połowa wszystkich biblistów, jakich wydała archidiecezja w swej historii. Również nowe pokolenie katowickich znawców Pisma Świętego, wychowane już na własnym Wydziale Teologicznym. Biblijne seminarium doktoranckie jest najliczniejszym i najprężniej rozwijającym się wśród seminariów naukowych wydziału, w jego skład wchodzi siedmiu doktorantów, czterech kapłanów i trzy kobiety. Trzech doktorantów ma otwarte przewody doktorskie, pozostali się do tego przygotowują. Na seminarium naukowym z teologii biblijnej prowadzonym przez ks. Malinę powstają następujące prace doktorskie: *Uzdrowienia niewidomych w Ewangelii Marka. Studium egzegetyczno-teologiczne ram narracji o uczniach* (ks. mgr lic. kan. Łukasz Kocima);⁵⁰ *Kompozycje warstwowe w Ewangelii Marka. Studium egzegetyczno-teologiczne* (ks. mgr lic. kan. Marcin Moj);⁵¹ *Egzorcyzmy Jezusa w Ewangelii Marka. Studium eg-*

⁵⁰ Przedmiotem badań są dwie perykopy Ewangelii Marka – uzdrowienie niewidomego z Betsaidy (Mk 8,22-26) i uzdrowienie niewidomego Bartymeusza (Mk 10,46-52) stanowiące obramowanie sekcji zdominowanej zapowiedziami męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Reakcja uczniów wobec sekretu mesjańskiego rodzi pytania o rolę wybranych fragmentów w kompozycji drugiej Ewangelii. Teologia ucznia Jezusa pogłębiona o badania zaproponowanych tekstów w nowym – synchronicznym ujęciu zyska nową perspektywę w biblistyce polskiej.

⁵¹ Badane są teksty Ewangelii Marka, których narracja charakteryzuje się budową warstwową. Technika, którą posłużył się ewangelista, ma swoje źródło w grecko-rzymskiej literaturze, dlatego konieczne jest studium służące określeniu celu użycia narracji warstwowych. Takie ujęcie tekstów Markowych, które ma podstawę w krytyce narracyjnej tekstów Nowego Testamentu, jest innowacyjne, szczególnie na gruncie polskiej biblistyki.

zegetyczno-teologiczne (ks. mgr lic. kan. Wojciech Samuel);⁵² *Oraacje weselne w Pieśni nad Pieśniami* (mgr lic. kan. Anna Domagała);⁵³ *Świadcstwo Ojca w czwartej Ewangelii. Studium egzegetyczno--teologiczne* (ks. mgr lic. kan. Dawid Ledwoń);⁵⁴ *Teologia przekładu Pięcioksięgu w wersji Septuaginty* (mgr lic. kan. Kinga Knop);⁵⁵ oraz *Komentarze do Ewangelii Marka przed wiekiem XIX* (mgr lic. kan. Monika Czarnuch).⁵⁶ Można więc powiedzieć, że bibliści archidiecezji katowickiej nie powiedzieli ostatniego słowa i ich obecność i wkład będą dalej widoczne w biblistyce polskiej i światowej.

Ks. dr Tomasz Kusz, SBP 257

⁵² Przedmiotem pracy doktorskiej są teksty Ewangelii Marka o Jezusie uwalniającym ludzi od duchów nieczystych. Marek uważa egzorcyzmy za jeden z najważniejszych elementów działalności Jezusa, zaś Jego działalność jako egzorcysty wpisuje się w tematykę czystości i nieczystości, szczególnie zaakcentowaną w tej Ewangelii. Stan badań pokazuje, że nie analizowano relacji między znaczeniem egzorcyzmów Jezusa a tematem czystości lub jej braku w Ewangelii Marka. Teksty są analizowane metodą synchroniczną.

⁵³ Przedmiotem materialnym pracy jest interpretacja mów weselnych Pnp w podejściu synchronicznym.

⁵⁴ Przedmiotem pracy jest zagadnienie świadectwa Boga Ojca w czwartej Ewangelii. Analizowanie tego zagadnienia w wymiarze świadectwa z J 5,32 w połączeniu z opisem wydarzeń po śmierci Jezusa (J 19,31-37) jest ujęciem nowym. Wykazanie cech wspólnych w obszarze treści tych dwóch perykop pozwoli na przełamanie utartych poglądów, marginalizujących ich wzajemne powiązanie teologiczne.

⁵⁵ Praca ma na celu ukazanie sposobu rozumienia tekstu świętego przez tłumaczy Septuaginty, a w konsekwencji teologii, jaką chcieli przekazać swoim czytelnikom. Niniejszy projekt badawczy stanowi także pierwszy etap poszukiwań odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób Septuaginta kształtowała greckie chrześcijaństwo.

⁵⁶ Projekt badawczy dotyczyć będzie teologii komentarza Teofylakta, arcybiskupa Ochrydy na przełomie XI i XII w., do Ewangelii Marka oraz ewentualnego wpływu lektury Mt na interpretację Mk. Tekst komentarza zostanie zanalizowany metodą synchroniczną. Jeśli ta analiza wskaże związki w rozumieniu obu Ewangelii, treści te zostaną poddane analizie synchronicznej (jeśli okażą się być zamierzone przez autora) lub diachronicznej (jeśli są od niego niezależne).